

ТАКИМ МИ ЙОГО БУДЕМ ПАМ'ЯТАТИ

Наталія БІДЕНКО (Кіровоград)

Людина народжується на світ не для того, щоб зникнути безвісною пилінкою, а для того, щоб лишити по собі слід вічний. Пішов третій рік, як перестало битися серце Філоретова Віктора Миколайовича, талановитого педагога, вченого, людини, яка віддала все своє серце і розум найбагороднішій справі – вихованню молоді. Втім, фізична смерть не поклала край його життю, його творчості, його роботі. Він постійно з нами, його плани, його бажання, його творчі надбання, систематично нагадують нам про нашого декана, батька факультету. У своєму недовгому, але яскравому й напрочуд плідному житті цей педагог зробив досить багато. Усе найцінніше, створене ним, назавжди увійшло до скарбниці історії факультету історії та права Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Своєю педагогічною роботою, творчістю, стриманістю, культурою спілкування, любов'ю та повагою до людини та навіть завнішністю Віктор Миколайович виховував молоде покоління. Він був справжньою людиною свого часу, людиною, якій притаманні найкращі якості: висока мораль, гуманістичні ідеали, відповідальність, чесність, порядність, любов до студентів, до народу, до Батьківщини. Він був хорошим товаришем, прекрасним колегою, зразковим сім'янином, люблячим та добрим батьком. На превеликий жаль, багатьох задумів і планів не встиг довершити шановний Віктор Миколайович, але педагогічний колектив факультету, студенти, дружина та діти продовжують його справу.

Мені пощастило протягом майже семи років працювати поряд з Віктором Миколайовичем та під його керівництвом в деканаті факультету історії та права на посаді заступника декана з навчально-виховної роботи. Разом ми багато пережили, перепланували та переробили. Було в нас багато успіхів, були і прорахунки. Є про що згадати, є чим поділитися, є про що розповісти.

Так, перед очима пропливають робота з організації та активізації студентського самоврядування, підготовка та проведення культурно-масових заходів, організація і проведення дискотек та вечорів відпочинку, дозвілля, підготовка та проведення спортивних змагань, проведення екскурсій, спільні поїздки історичними місцями, екологічні та благодійні акції, трудовий десант, озеленення аудиторій та території навколо курпусу №1, де розміщений наш факультет, індивідуальна робота зі студентами та їхніми батьками, організація проведення санітарних днів („Чистий четвер“) і багато-багато іншого. Усього не перерахувати.

Та сьогодні я хочу згадати про те, що найбільше турбувало Віктора Миколайовича, чим він найбільше переймався як декан, як батько нашого факультету. Йтиметься про те, що зробив Віктор Миколайович для поліпшення умов життя й навчання студентів факультету історії та права, які проживають в гуртожитку №4 по вулиці Полтавській, 37.

На той час, коли ми почали працювати, гуртожиток №4 діяв більше двадцяти років. У ньому мешкало близько шестисот студентів факультету іноземних мов, філологічного та історичного факультетів. Кожному факультету було виділено окремий блок. Студенти історичного факультету проживали на блоці „В“. У нас було сім блоків. На кожному по 8 кімнат – чотири двомісні і чотири тримісні, усього на 20 місць. Таким чином, ми мали 56 кімнат: із них 28 розрахованих для проживання 2 студентів і 28 для трьох. Тут згідно з проектною потужністю могли проживати 140 осіб. На жаль, нам цих мість не вистачало, тому що бажаючих було значно більше, а тому Віктор Миколайович запропонував зразу ж переглянути правила та умови поселення до гуртожитку. Як декан він був

незадоволений тим, що студенти, які навчалися на двійки, не здавали зимову чи літню сесію, мали за рейтингом не найкращі результати, але, поселившись на першому курсі, жили до останнього курсу в гуртожитку. А разом з тим були діти, котрі добре навчалися, брали активну участь у громадському житті і хотіли б мати кімнату в гуртожитку, та не могли туди потрапити через брак місць. Це й заставило нас разом зі студентами гуртожитку та студентською радою обговорити критерії поселення. Віктор Миколайович наголосив, що гуртожиток – це місце не лише для проживання, а в першу чергу це місце для навчання. Зібравши студраду гуртожитку, ми розробили рейтинг для тих студентів нашого факультету, які будуть селитися в гуртожиток вперше і для тих, які там уже живуть. В основі рейтингу була успішність. Але до уваги бралися і відвідування занять, і участь у громадському житті та дотримання правил проживання в гуртожитку. Роботи у нас значно додалося, бо кожного семестру потрібно було підводити підсумки за всіма показниками та виводити рейтинг. Лише після цього засідала комісія у складі студентської ради факультету історії та права, студентської ради гуртожитку, старост блоків, голови профкому факультету та заступника декана з навчально-виховної роботи. Поселити в гуртожиток було складно. Бажаючих багато, а місць не вистачало, а доводилося поселяти в «двомістки» по-трьох, а іноді й у «тримістки» по-четверо. Тому члени комісії спочатку розглядали заяви пільговиків, потім державників відповідно до рейтингу і аж наприкінці – комерційників.

Проблеми студентських гуртожитків були відомі і державній владі, і керівництву навчальних закладів, і студентському самоврядуванню. А тому ще в 2006 році Департаментом економіки та фінансування, Департаментом вищої освіти України та Всеукраїнською студентською радою було прийнято рішення про старт державної програми „Студентський та учнівський гуртожиток 2007-2010“, яка повинна була значною мірою покращити стан гуртожитків і хоча б наблизити їх до європейських стандартів, але всі положення залишилися тільки на рівні проектної документації. Та саме тоді активізувалася робота нашого студентського самоврядування. На факультеті історії та права було розроблене і затверджене деканом „Положення про студентське самоврядування“. З цього часу більш активно почало діяти студентське самоуправління. Були чітко продумані та затверджені плани роботи студради факультету та студради гуртожитку. Всі види діяльності здійснювалися відповідно до плану роботи студради гуртожитка на рік. На першому ж спільному засіданні студради і деканату були погоджені питання поселення через студраду. Прийняли рішення про закріплення за студентами кімнат на весь період навчання. Раніше щороку студентам під час поселення міняли кімнати, а тому вони часто, розуміючи що на наступний рік в цій кімнаті не будуть жити, майно та приміщення не берегли і здавали його в занедбаному стані. А знаючи, що це їх кімната назавжди, почали старатися і ремонт для себе зробити, і підтримували порядок, і меблі берегли. Тут же чітко розробили і затвердили обов'язки голови студради гуртожитку та його заступника. Вони спільно з активом розробляли плани роботи помісячно, проводили засідання студради, здійснювали контроль за дотриманням правил внутрішнього розпорядку гуртожитку, тримали зв'язок з деканатом та комендантом гуртожитку.

Вказівка старости блоку щодо дотримання правил внутрішнього розпорядку і санітарних правил були обов'язковими для всіх студентів, які мешкали на цьому поверсі. На 3-В блоці була вибрана «сантрійка» із трьох найкращих, найактивніших, найвідповідальніших студентів на кожному поверсі. Вони щотижня контролювали санітарний стан житлових кімнат з виставленням відміток до так званого „екран чистоти“. Підводили підсумок за півріччя та за рік на найкращу кімнату на поверсі. Підсумки передавалися на розгляд до

студпрофком для нагородження найкращих трьох кімнат на кожному поверсі. Крім того, щоб забезпечити порядок в гуртожитку, Віктор Миколайович запропонував створити «бригаду дружинників». Ними стали Халімончиков Віталій, Турчин Артем, Мушик Олександр, Павленко Леся та інші. Ця робота дала позитивні результати і з часом стало зрозуміло, що при такій організації студентського самоврядування можна щоденні відвідування викладачами гуртожитку відмінити і замінити їх навчально-виховними заходами. „Державний Ермітаж – скарбниця світової культури“, „Тайм-менеджмент: як організувати свій робочий день“, „Кіровоградщина як приклад толерантності“, „Демократичні процеси в Україні: підсумки та перспективи“, „Правова відповідальність за правопорушення у гуртожитку“ та багато інших.

За вказівкою В. М. Філоретова студентами в гуртожитку був створений культурно-масовий сектор, який проводив заходи з організації й підвищення їх культурного рівня. Він організовував лекції з питань літератури і мистецтва, етики та естетики, колективні походи в музеї, на виставки, концерти, перегляд кінофільмів, проведення вечорів у гуртожитку, дискотек тощо. У нашому гуртожитку студенти створили сектор спортивно-масової роботи. Його члени організовували спортивні ігри, змагання з тенісу, футболу, шахово-шашкові турніри, туристичні походи. На 5 поверсі створили спортивний куток зі спортивним інвентарем. Віктор Миколайович придбав тенісний стіл та обладнання для нього. Виділили для нього місце, де постійно відпочивали студенти, особливо старшокурсники. Були зібрані футбольна, баскетбольна і волейбольна команди, які проводили спортивні змагання як в самому гуртожитку, так і між гуртожитками. Багато хлопців записалися до спортивних секцій університету.

Однак декан не переставав повторювати основну фразу: «Для студента головним видом діяльності є навчання». І відповідно Віктор Миколайович докладав усіх зусиль для підняття рівня знань. Так, з його ініціативи була розроблена локальна комп'ютерна мережа серед усіх гуртожитків та зроблене підключення до мережі Інтернет. У гуртожитку функціонував сектор навчальної роботи, який стежив за відвідуванням студентами занять, здійснював контроль за самопідготовкою, а також за результатами навчання. Наприкінці кожного семестру виписувалися результати складання сесії, проводився рейтинг як на блоці, так і на поверсі. Для батьків відмінників навчання готували подяки за виховання сина чи доньки, а для тих, хто після першого семестру прешого курсу сесію здавав на відмінно, писали подяку ще й педагогічному колективу школи, в якій студент навчався. Разом з тим, студентів, які після перескладання мали більше двох незадовільних оцінок, запрошували на засідання студради факультету і з'ясовували причини відставання та яка допомога йому потрібна. Спільно узгоджували термін перескладання та час звіту студраді про успішність.

Сектор громадсько-політичної роботи організовував лекції, бесіди на суспільно-політичні теми, колективний перегляд телепередач, зустрічі з ветеранами війни та праці, зустрічі з передовими вчителями Кіровоградської області, з молодими спеціалістами, випускниками нашого факультету.

Більшість батьків, відправляючи своїх дітей на навчання до вишів в міста, хвилюються про те, в яких умовах буде жити дочка чи син в гуртожитку. Розуміючи важливість даної проблеми, ми з Віктором Миколайовичем з перших днів роботи вивчили стан матеріально-технічної бази нашого гуртожитку. Мушу сказати, що похвалитися було нічим. Приміщення потребувало капітального ремонту. Двері були побиті, в багатьох вирвані замки, стіни обписані, не було гарячої води, блоки не закривалися, а тому ми зіткнулися з проблемою, коли сторонні особи через балкони пробиралися до гуртожитку і чинили беззаконня, знущалися з студентів, особливо з першокурсників. Серед ночі

вживалися до кімнат, піднімали їх, відкривали холодильники, організовували тут застілля, а студентів посиляли в магазин купувати спиртні напої. Іноді були і побої наших дітей. Це змусило нас замислитися над тим, як захистити наших дітей від хуліганів. А взимку була ще одна проблема – дуже холодно в кімнатах. Виходячи з правил пожежної безпеки, користуватися обігрівачами заборонялося. Студенти спали одягнені, часто застуджувалися, хворіли, не відвідували занять. Потрібно було вживати заходів по збереженню тепла. Одного разу, коли ми з Віктором Миколайовичем черговий раз провідували студентів в гуртожитку, дівчина стояла на вікні і протирала його. Це було на 7-В блоці. Коли ми зайшли, вона нам показала, що рами від натиску руки відходили в сторону сантиметрів на 5. Це було жахливо, адже від необережного сильнішого поштовху студенткою вікно, а разом з ним дитина, могли б випасти з будь-якого поверху.

І першим, за що взявся Віктор Миколайович – це вирішення проблеми заміни вікон на європакети. Між іншим, при заміні вікон виявилось, що вони були прикріпленими до стіни всього в трьох місцях, невеликими, в розмір тарілки, кидками розчину. Проблема загострилася ще й тому, що коштів на цю роботу бюджетом не передбачалося. Віктор Миколайович знайшов спонсорів, але потрібна нам сума була зavelикою і тих грошей не вистачало не лише на всі вікна, а й на половину їх. Разом із студрадою прийняли рішення провести загальні збори студентів гуртожитку і обговорити дану проблему. Після багатьох пропозицій зупинилися на тому, що заміна вікон буде проходити в два етапи протягом двох років. Студенти зголосилися взяти безпосередню участь в цій справі, дехто здав до банку благодійні внески, а хто цього не міг зробити, то брали участь в ремонті відкосів. Так, протягом двох років були замінені всі вікна в гуртожитку, де проживали студенти факультету історії та права, а крім того, одночасно вдалося поміняти вікна та балконні двері на харчоблоках. Зразу ж відчували результати: в кімнатах стало набагато тепліше та затишніше і на кухні двері зачинялися на балкон, а тому можна було, не одягаючись, готувати їжу. Задоволенню студентів не було меж. А через рік Віктор Миколайович разом зі спонсорами поміняв входні двері на всіх блоках, зробили запасні ключі – і тепер наші студенти були захищені та позбавлені неприємних зустрічей й розмов з непроханими гостями. Двері запиралися. Силами студентів були поміняні також усі кімнатні двері.

Віктора Миколайовича дуже турбувала ще одна побутова проблема. Гуртожиток функціонував десь біля тридцяти років. Весь цей період в ньому не було жодної душевої kabіни. Проблема загострювалася ще й тому, що тут жили немісцеві студенти, які приїхали з усіх районів області, а крім того багато було студентів з інших областей. Вони не мали можливості кожного тижня поїхати додому, а тому протягом багатьох років обходилися купанням в кімнатах у тазках. Віктор Миколайович неодноразово звертався до ректорату з проханням зробити душеві через встановлення бойлерів. Та у відповідь чув, що водопостачальна та каналізаційна системи застаріли і через те не можна було запустити роботу душевих кімнат. Тоді активізувала роботу студрада факультету історії та права на чолі з Федоровою Мариною та студрада гуртожитку, яку очолювала Леся Павленко. Створили оргкомітет, до якого увійшли Павленко Леся, Джевага Жанна, Мушик Олександр, Дуров Сергій, Халімончиков Віталій, Турчин Артем. Вони провели збори студентів гуртожитку, написали колективного листа до ректора університету Г. Д. Клочека, але проректор з господарської роботи наполягав на своєму – організувати роботу душевих неможливо із-за технічного стану приміщення та браку коштів. Листування, зустрічі ректорату зі студентами, дебати тривали протягом 8 місяців. За цей час декан факультету історії та права Філоретов Віктор Миколайович знайшов спонсорів, добився часткового виділення коштів ректоратом та частково зібрали студенти і уже

через два місяці були поставлені 3 бойлери: на 8,6,4 поверхах, які забезпечували гарячою водою по два блоки. Ось тут уже радощам студентів не було меж. Крім того, гуртом провели капітальні ремонти санітарних кімнат. Роботи було дуже багато, та студенти з задоволенням активно включилися допомагати будівельникам. Вони оббивали штукатурку стін, виносили сміття, заносили будівельний матеріал, рівняли підлогу. Ніхто не стояв осторонь. На блоках аж гуло. Як ті комарі в комашнику, трудилися всі. Багато зробили самі, а тому й зекономили кошти, яких вистачило не лише на ремонт душових кімнат, а й туалетів та гігієнічних кімнат. Кругом поклеїли кафель, замінили двері, зробили арочні входи, на підлозі також постелили плитку, поміняли сантехніку. Усе було зроблено професійно, охайно, красиво, естетично витримано. Майже щоразу, коли ми з Віктором Миколайовичем відвідували гуртожиток, діти із задоволенням дякували йому за такий подарунок, а студенти інших факультетів заздрили історикам і за покращені умови проживання, і за батьківську турботу про них декана Віктора Миколайовича.

Наступним етапом благоустрою приміщення гуртожитку у планах шановного Віктора Миколайовича було проведення капітальних ремонтів харчоблоків та коридорів. На жаль, доля розпорядилася так, що не зміг він цього зробити. Після трагедії, яку ми дуже тяжко досі переживаємо, деканом факультету історії та права стала Філоретова Лариса Матіївна. Студенти гуртожитку дуже вдячні їй за те, що вона докладає всіх зусиль щоб продовжити ту роботу, яку започаткував шановний Віктор Миколайович. Пройшло неповних два роки, а Лариса Мартіївна за цей час уже зробила на трьох блоках (харчоблоках та коридорах) євроремнти. У подальшому планує цю роботу провести ще на чотирьох блоках. Ми сьогодні можемо впевнено сказати, що для студентів факультету історії та права, які проживають у гуртожитку № 4 на блоці „В“, створені всі умови для того, щоб відчувати себе майже як удома. І при правильній організації режиму дня, зосередженості та відповідальності, проживаючи в гуртожитку також можна навчатися на відмінно, про що протягом семи років засвідують результати навчання та наявність відмінників серед студентів гуртожитку. Тут всьому можна навчитися. Студенти нашого факультету із задоволенням отримують ордери на поселення в гуртожитках. Адже існує думка про те, що неможливо відчутти смак студентського життя, не проживаючи в гуртожитку.

Не можна не згадати і про виховну роботу зі студентами в гуртожитку нашого декана-батька. Досить вразливими та такими, що запам'ятаються на все життя, були індивідуальні чи групові бесіди Віктора Миколайовича зі студентами. Часто він наголошував, що життя серед незнайомих людей багато чому вчить. „Якщо до гуртожитку, – звертався він до студентів, – ви жили в тісному колі родичів, однокласників і друзів, то тут вам доведеться підтримувати стосунки практично з усіма. Приємна вам людина або ні, але якщо вас поселили в сусідніх кімнатах, то спілкуватися і контактувати з нею вам доведеться у будь-якому випадку. І це швидше плюс чим мінус, оскільки через короткий проміжок часу ви навчитеся прекрасно знаходити спільну мову з абсолютно незнайомими людьми. І потрібно все пережити, до всього звикнути, з чимось змиритися, пам'ятаючи завжди про те, для чого ви тут живете. Тут буде все: і дивне, і смішне, і незвичне. Хто жив у гуртожитку, – кажуть наші студенти – в цирку не сміється...“.

Проте Віктор Миколайович в розмовах зі студентами завжди підкреслював, що студенти – це майбутні вчителі, які впливатимуть на особистість не лише під час навчання та виховання, а й прикладом своєї поведінки, свого життя, своїх переконань та своїм світоглядом. В. М. Філоретов завжди наголошував, що дуже важливо для всіх, хто має справу з вихованням дітей, знати не тільки вікові та індивідуальні особливості розвитку дитини, а й ті умови, за яких успішно

формується й виховуються найбільш значущі риси і якості особистості. Своєчасність виховного впливу – запорука успіху у вихованні молодшої людини.

Як педагог В. М. Філаретов відзначав, що дуже багато у формуванні особистості залежить від сімейного виховання. Найтиповіші вади сімейного виховання, – про це він неодноразово говорив на батьківських зборах та під час індивідуальних бесід з батьками, – є споживацький характер способу життя багатьох дітей в сім'ї. Деякі батьки вважають, що живуть вони і працюють лише заради щастя своїх дітей і тому дозволяють їм усе, створюючи максимальний матеріальний достаток, тепличні умови, задовольняючи усі необмежені бажання й навіть примхи. Діти в таких сім'ях виростають, не знаючи ні в чому потреби, не знаючи обов'язків і відповідальності. Це призводить до дуже небезпечних наслідків – спотворення людської особистості, марнотратства, споживацького, паразитичного способу життя. Особливо це проявляється в студентські роки, коли дитина відірвана від сім'ї.

Велику увагу Віктор Миколайович приділяв і трудовому вихованню, вихованню любові до праці, працьовитості, поваги до людей праці, бережливого ставлення до матеріальних і духовних благ людства. Щороку він організовував суботники студентів на природі, в парках біля університету. Він підкреслював, що не гра в працю, а справжнє трудове життя, – з потом, втомою, мозолями, радістю досягнутої мети – ось щастя людини. Разом зі студентами і сам працював, заохочуючи їх своїм прикладом. Після того, як студенти попрацюють, вони дійсно відчували себе щасливими. В. М. Філаретов відзначав, що марне витрачання часу, байдикування, ледарство проникає нині у життя студентів та й деякі батьки вважають, що їхні діти повинні тільки вчитися, розважатися, а праця – це обов'язок дорослих.

Підсумовуючи, хочу сказати, що студентські роки – краща пора в житті багатьох людей. Спогади про життя в студентському гуртожитку, студентських друзів і вечірки гріють нашу душу усе життя. Життя в студентському гуртожитку – це та тема, яка ніколи не втратить популярності. Одні вважають, що не можна по-справжньому вважатися студентом не проживши в гуртожитку, інші ж готові на що завгодно, аби лише цього уникнути. Проте і ті, й інші, потрапивши в умови гуртожитку, дуже швидко розуміють, що без кмітливості, знання психології, стресостійкості і почуття власної гідності обійтися тут неможливо. І дуже важливо саме в цей час поряд мати хорошого наставника, доброго радника, чуйного товариша, відповідальну та турботливу людину, якій можна довіритися, пожалітися і порадитися, поділитися успіхами і попросити допомоги.

Таким був наш Філаретов Віктор Миколайович. У нашій пам'яті він назавжди залишиться як людина досить організована, здібна, з високим рівнем толерантності, чуйними, людськими ставленнями до всіх, хто його оточував. Він вирізнявся ерудицією, високим інтелектом, простотою, повагою, дотепністю, гумором, умінням підтримувати ділові, щирі стосунки, любити ближнього та бути закоханим у життя.

Шановний наш батьку, батьку нашого факультету, Вікторе Миколайовичу, про Вас у наших серцях буде жити вічна пам'ять...

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Біденко Наталія Іванівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України КДПУ ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: історія розвитку освіти України кінець XX – поч. XXI ст.